

GESTIÓ TERRITORIAL

1. On som? Tres dades per conèixer la situació actual

- ✓ Gairebé el 50% de la població del món viu en ciutats, i la tendència és creixent. Malgrat que les ciutats representen tan sols el 2% de la superfície terrestre, consumeixen el 75% de la demanda energètica mundial i emeten el 80% de les emissions de CO₂.
- ✓ Els habitatges que s'anomenen passius aprofiten al màxim les possibilitats de l'aïllament, la ventilació i l'orientació. La "casa passiva" (en l'alemany original *Passivhaus*) està prenent forma com a futur estàndard tècnic de construcció a Europa, i en algunes regions d'Alemanya i Àustria ja és obligatori per a l'edificació pública.
- ✓ A Catalunya hi ha declarats més d'un milió d'habitatges destinats a segones residències, que resten tancades bona part de l'any malgrat que s'han consumit nombrosos recursos naturals en la seva construcció.

GESTIÓ TERRITORIAL

2. Intercanviem experiències. Accions i pràctiques que s'estan portant a terme arreu del territori

❖ **Plans Territorials:** Són els diferents instruments del govern per dur a terme la seva política de planejament territorial, que cada cop té més en compte els criteris de "ciutat compacta". El Pla territorial general de Catalunya, així com els Plans territorials, els Plans directors urbanístics, els Plans comarcals de muntanya i els catàlegs del paisatge es poden consultar a www.gencat.cat dins el Departament de Territori i Sostenibilitat.

❖ **Cartes del paisatge:**

- Vall de Camprodon: <http://www.vallcamprodon.cat/paisatge.html>
- Penedès: www.ccapenedes.com

❖ **Observatori del Paisatge:** Ens d'assessorament de l'administració catalana i de conscienciació de la societat en general en matèria de paisatge. Estudia el paisatge, elabora propostes i impulsa mesures de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya, en el marc d'un desenvolupament sostenible, www.catpaisatge.net.

❖ **Xarxa de Custòdia del Territori (xct):** Organització constituïda per entitats, institucions i persones que volen impulsar el desenvolupament i l'ús de la custòdia del territori al nostre país. Vol capacitar la societat civil perquè pugui tenir un paper actiu i directe en la conservació del territori, www.xct.cat.

GESTIÓ TERRITORIAL

- ❖ **Programa escolar “Viu el Parc al Montseny. Actuem al nostre territori”**: Programa educatiu que forma part d’un programa cultural i lúdic més global, gestionat per l’entitat FUSIC. Fa 10 anys que es desenvolupa i es visualitza amb l’edició de l’agenda escolar. La finalitat és afavorir que els escolars participin en la creació d’un material propi, que els serveixi per tenir un coneixement més global del Parc Natural al qual el seu municipi hi té territori, tant a nivell d’història natural com social. Està coordinat pel centre Santa Marta CIEP de Viladrau, www.viuelparc.org.
- ❖ **Portal “Viulaterra.cat”**: Portal web adreçat a persones interessades en conservar la natura i els paisatges del nostre país a través de la custòdia del territori, www.viulaterra.cat.
- ❖ **Programa “Natura i Ciutadania” de DEPANA**: Eina per promoure i acollir diferents iniciatives per defensar, estudiar i conservar el patrimoni natural, www.depana.org.
- ❖ **Minyons Escoltes i Guies de Catalunya** (www.escoltesiguies.cat): Sovint els agrupaments fan activitats de coneixement i implicació en polèmiques territorials.
- ❖ **Plataforma Salvem l'Empordà**: Plataforma de defensa del patrimoni natural canalitzada a través de la IAEDEN (Institució Alt Empordanesa per a l’Estudi i Defensa de la Natura), que és una entitat ecologista amb molta història que es dedica a tasques reivindicatives i a fer campanyes i projectes en defensa del territori, www.iaeden.cat.

GESTIÓ TERRITORIAL

❖ **No fem el CIM:** Plataforma creada el 2003 en contra del futur Centre d'Intercanvi de Mercaderies (CIM) que es vol fer al Penedès. La Plataforma està organitzada en 5 grups de treball que funcionen de forma autònoma i de manera coordinada. Organitzen diferents accions i mobilitzacions, www.nofemelcim.org.

❖ **Plataforma Salvem els Muntanyans:** Plataforma cívica que té com a objectiu la preservació de la zona anomenada Muntanyans II. Aquests terrenys són pràcticament la darrera oportunitat de connectar paisatgísticament i ecològicament l'espai protegit anomenat oficialment "platja de Torredembarra i Creixell" amb els camps i boscos protegits de l'interior, <http://muntanyans.gepec.org/>.

Pòsters

- Programa "El Ripollès convida!". Centre d'Educació Ambiental Alt Ter
- Un tomb per Banyeres: Paisatges. Limonium, Equip d'Educació Ambiental
- Metodologies i materials inclusius per al programa "Coneguem els nostres Parcs". La Vola. Xavi Benito, Núria Solé, Marta Lacruz, Anna Gómez i Arantxa Arnaiz

GESTIÓ TERRITORIAL

3. Cap a on volem anar? Consensem quatre reptes per assolir en un futur proper

Educació

Comunicació

Professionalització

Participació

Idees sorgides del grup de treball del Fòrum presencial

- Hem de poder-nos identificar amb el propi territori (l'ligams històrics...). Per això s'ha d'evitar, per exemple, que les ciutats s'acabin unint les unes amb les altres (com ha passat a Llinars del Vallès)
- Que els escolars facin educació del territori i puguin fer activitats locals o accions al propi territori. Involucrar també les AMPAs, els mestres, etc. És a dir, utilitzar el territori com a eina educativa.
- Que les substitucions dels mestres de l'educació formal (a nivell escolar) les poguessin cobrir educadors ambientals o altres professionals locals (ex: podria anar-hi el forner del poble a explicar "què fa", etc – gent que tingui a veure amb el territori!). Les substitucions (a temps curts) les podrien fer formadors amb la formació adequada.
- Incorporar la "teva professió" dins del PEC de cada escola. Fer un PEC més ampli, incloent el territori. És una manera d'acostar els alumnes a la realitat, és un enllaç escola-exterior.
- (Obrador del 3r sector): Aglutinar "experts"/ONGs que treballen en temes similars. Treball comú entre organitzacions que treballen temes relacionats. Trobar sinergies entre uns i altres.
- Fer educació/pedagogia perquè l'educació territorial te la sentis més teva encara que no "t'afecti" directament (ex: que no només et moguis o t'activis si et fan una carretera al costat de casa, sinó que et preocupi qualsevol intervenció al territori, sigui a prop a lluny d'on vius).
- Declarar un "espai natural" ja té un valor comunicatiu, perquè ja dónes pistes de què penses i la teva ideologia i prioritats. Això sol ja té força educativa. A mesura que el territori se'ns va fent petit, això també genera més reflexió.

Repte plantejat al Fòrum virtual i comentaris aportats

TANT EN L'EDUCACIÓ FORMAL COM EN LA NO FORMAL, APROFITAR LES SORTIDES, EXCURSIONS I ESTADES FORA DEL TERRITORI HABITUAL PER EDUCAR SOBRE LA NOVA CULTURA DEL TERRITORI, LA GESTIÓ I LA CUSTÒDIA.

- Aquesta tasca s'ha de fer preferentment en les accions educatives al "territori habitual", és a dir, analitzar l'ús del territori a la pròpia ciutat/comarca. És important la descoberta de l'entorn proper. Només coneixent el que tenim a prop ens hi podrem sentir identificats. Una vegada assolit el proper, anar a fora del territori habitual.
- És interessant veure que el territori té diferents escales i horitzons. I que n'estem fent ús i respon a les nostres "necessitats", també, a diferents escales. Quin és el territori que hem de considerar com a habitual? Amb el que ens hem d'identificar, del qual ens podem sentir "població local"? És el municipi? És la comarca? És el conjunt d'indrets on hi tenim vincles d'alguna mena: afectius, laborals...? Són tots aquells indrets del món més propers o més llunyans que ens proveeixen els recursos alimentaris, materials i energètics dels quals depenem?

Repte global definitiu consensuat de l'àmbit EDUCACIÓ

Educar per una visió més global del territori que motivi la implicació en la presa de decisions

Idees sorgides del grup de treball del Fòrum presencial

- Cal acotar/parlar del mateix quan parlem de territori (a nivell internacional/local, poble/ciutat, etc).

-No s'ha tingut gaire temps per debatre aquest repte

Repte plantejat al Fòrum virtual i comentaris aportats

S'HAURIEN DE POTENCIAR I RECOLZAR MÉS ELS MITJANS I LES PLATAFORMES DE COMUNICACIÓ LOCALS DE CADA TERRITORI.

- És molt important que hi hagi espais de comunicació en l'àmbit local. A part de poder comunicar les pròpies experiències, és un exercici d'aprenentatge.

- Això ja es fa de forma espontània a "comarques", on el sentit d'identitat territorial és més clar (ex. plataforma "Salvem l'Empordà"). En grans zones urbanes és més difícil, i sobretot en aquelles comarques que van sent engolides per les grans ciutats, i queden com a suburbis sense personalitat o zones de pas. Un bon exemple de treball per evitar aquesta "despersonalització" és la tasca de l'ADENC durant molts anys per a crear "consciència vallesenca" i discurs propi al Vallès Occidental i Oriental.

- Que cal reforçar els mitjans de comunicació local, totalment d'acord i que sovint la falta de transparència i de comunicació a nivell local han facilitat un mal desenvolupament del territori, també (tot i que moltes vegades, els responsables polítics de promocions territorials poc mesurades i sostenibles, després han estat àmpliament recolzats a les urnes, per una majoria de ciutadans que les han percebut com a una millora per a l'economia local). Però hi ha molts temes territorials que requereixen una visió i un diàleg supramunicipal o regional. La reflexió des d'una perspectiva molt local pot ser massa condicionada o limitada. És important millorar els àmbits de comunicació local, però que aquesta estableixi ponts de comunicació que permetin perspectives àmplies.

Repte global definitiu consensuat de l'àmbit COMUNICACIÓ

Definir eines i mecanismes vàlids de comunicació

Idees sorgides del grup de treball del Fòrum presencial

- Hem de “vendre” que els educadors ambientals tenim una sistemàtica de treball. Equiparar-nos a la resta de professionals. Guanyar una posició de més prestigi dins dels grups de professionals.
- Tasca d’aglutinar a nivell de territori (SCEA?) gent que treballa en temes semblants. Compartir experiències entre empreses del mateix territori per treballar “conjuntament”. Establir xarxa entre professionals.
- Com més professionalitzes, més estabilitat. I per tant, més capacitat per avaluar i progressar. Inclòs com a SCEA.

Repte plantejat al Fòrum virtual i comentaris aportats

ELS PROFESSIONALS DE L'EDUCACIÓ AMBIENTAL HAURIEN DE TREBALLAR CONJUNTAMENT AMB ARQUITECTES I URBANISTES A L'HORA DE DISSENYAR UN ESPAI DE SOSTENIBILITAT.

- I amb més sectors i altres professionals. Però això no serà possible fins que als professionals de l'educació ambiental no se'ns consideri d'igual nivell que arquitectes i urbanistes. Es considera que realitzem una tasca simpàtica i més o menys necessària però els altres són els que pensen les coses serioses.
- Sí, conduint processos participatius d'infants i joves en la planificació de les ciutats. Exemples: Consells d'Infants de diversos ajuntaments, iniciativa "La ciutat possible" a Itàlia, Agendes 21 Escolars que interpel·len els ajuntaments per temes de barris...

Repte global definitiu consensuat de l'àmbit PROFESSIONALITZACIÓ

Connexió/cohesió entre els professionals que es dediquen a la gestió del territori

Idees sorgides del grup de treball del Fòrum presencial

- Fomentar plans estratègics en petits àmbits de la societat.
- “Analitzar” quins dels processos participatius funcionen millor i extreure’n models òptims. Crear models de participació més potents.
- Plans d’autonomia de centre (per millorar la gestió del centre). Per fer-ho es poden fer processos participatius.
- La SCEA ha fet diversos processos participatius (ex: Parcs). Va fer el disseny d’un procés “curt” (amb 3 o 4 sessions) i retorn aviat. Com es pot fer perquè la gent del territori digui la seva? Finalitat: que els gestors del territori vegin que fer participar la gent no és un problema. Un procés curt ajuda a participar. I la gent té més ganes de ficar-s’hi. Potser és millor muntar-ne molts i de petits que no pas grans processos complexos i llargs. A més, han de servir per alguna cosa, hi ha d’haver retorn.
- Els processos participatius han d’estar focalitzats. Cal un objectiu i una motivació inicial.
- Cal fer una eliminació prèvia dels filtres que poden alentir el procés. Els “tempos” de les administracions i les entitats poden desanimar la gent.
- La perversió de processos anteriors juga en contra de la participació en els mateixos.
- La participació és una estratègia per evitar conflictes.
- L’Olga Conde creu que els processos participatius han de partir d’una cosa que es vol fer. Volem fer això, per tant, per decidir-ho ho farem amb un procés participatiu. No fer un procés i un cop decidit que no es faci res.
- Objectiu: que quan la gent vulgui fer un procés participatiu compti amb la gent del territori.
- Hem de tenir en compte a l’hora de fer un procés participatiu que no ens podem “deixar ningú”, hi ha d’haver representació de tots els agents! Cal identificar la gent i potser fer invitació personal (prèvia).
- Cartes del Paisatge: S’ha de fer consens entre tots els agents del territori. Les cartes del paisatge són normatives i s’incorporen al POUM del municipi. Ens qüestionem “qui té dret a decidir les cartes del paisatge? Només els del territori local?”. Els pobles petits (ex: la Vall Fosca) necessiten ajuda externa per fer la participació

Repte plantejat al Fòrum virtual i comentaris aportats

ELS PROCESSOS PARTICIPATIUS HAN DE SER METODOLOGIES CADA COP MÉS UTILITZADES PER A QUAalsevol MODIFICACIÓ DEL PAISATGE O DEL TERRITORI CAP A UN MODEL MÉS SOSTENIBLE.

- Els grans experts en el territori són la gent que hi viu! Després tècnics i urbanistes han de saber posar sobre el mapa el que la gent necessita.

- Però fer participar els ciutadans no ha d’implicar "cremar-los" en milers de reunions per acabar fent la carretera que ja tenien previst fer al principi. En els processos participatius cal que quedi molt clar quin nivell de vinculació té el debat.

Repte global definitiu consensuat de l'àmbit PARTICIPACIÓ

Extreure models de participació òptims i permanents

GESTIÓ TERRITORIAL

4. Prioritzem dos reptes. Concretem accions i estratègies comunicatives

EDUCACIÓ: Educar per una visió més global del territori que motivi la implicació en la presa de decisions

PARTICIPACIÓ: Extreure models de participació òptims i permanents

GESTIÓ TERRITORIAL

EDUCACIÓ: Educar per una visió més global del territori que motivi la implicació en la presa de decisions

ACCIONS

-Definir o treballar com la SCEA entén el concepte de territori. Model de gestió del territori a nivell de la SCEA. Per pautar-ho i poder elaborar conjuntament criteris necessitem més informació: sobre què s'està fent de gestió territorial, a on, etc. Cal trobar sinergies/aliances o buscar interrelacions amb altres agents i professionals. Per definir aquests conceptes, per tant, es podria treballar amb grups externs.

-Proposta per al pròxim Fòrum: convidar agents experts/sinergies amb altres projectes que treballin en temes de territori. Crear espais de debat per aglutinar els professionals en aquest tema.

Es podrien començar a relacionar les sortides de la SCEA del 2011 en diversos territoris i conèixer la seva realitat, que ens expliquin els seus models de participació (ex: Priorat, carta de Camprodon, etc). Comparar models i conèixer gent que ens ajudi a definir el marc conceptual de gestió territorial.

Tot això per elaborar un document marc amb el recolzament d'altres entitats.

ESTRATÈGIA COMUNICATIVA

La SCEA ha de comunicar la feina que fa més enllà dels espais de Fòrum a Fòrum.

Com a SCEA, el que sortís del Fòrum, s'hauria d'explicar a llocs (buscar altres fòrums, jornades, conferències, trobades d'ambientòlegs, reunions, congressos...). Dues o tres persones podrien anar pel territori a explicar-ho i donar-ho a conèixer. Que no quedi només en una publicació. Comunicar els reptes i línies de treball que es marca la SCEA.

GESTIÓ TERRITORIAL

PARTICIPACIÓ:
Extreure models
de participació
òptims i
permanents

ACCIONS

-Crear un document/guia de criteris/recomanacions per elaborar processos participatius.

-Com a educadors ambientals creiem que hem de facilitar les eines per fomentar processos participatius en temes de decisions sobre el territori. En concret, quan muntem un procés participatiu, hem de tenir en compte diversos factors a l'hora d'organitzar-lo: cal focalitzar-lo en un objectiu i una motivació inicial, no ens podem deixar ningú, hi ha d'haver representació de tots els agents, cal eliminar prèviament els filtres que poden alentir el procés, és molt important tenir en compte la durada, etc.

Podem realitzar petits processos evocats a l'èxit per aprendre a participar, per perdre la por a participar,... implicar la gent, familiaritzar-la amb una metodologia.

ESTRATÈGIA COMUNICATIVA

Es podrien estipular uns criteris. Fer una guia de criteris/suggeriments/indicacions , a partir d'un buidatge dels processos participatius que s'han realitzat fins ara (Priorat, Penedès, Camprodon), tenint en compte a qui s'ha avisat, durada del procés, grau de satisfacció, retorn, etc. Aquesta possible guia serviria per capacitar els tècnics a gestionar processos participatius.